

PO PODPISU DVOJE VELEVAŽNIH POGODB

Prvi korak k združenju evropskih narodov**Kaj je Euratom - Zakaj se ne odpravijo takoj carine - Ustanovitev Male Evrope**

Pretekli ponedeljek so predstavniki Zapadne Nemčije, Francije, Italije, Belgije, Holandske in Luksemburga podpisali v Rimu dva mednarodna dogovora, ki bosta bržkone pomemben mejnik v zgodovinskem razvoju Evrope.

S prvo pogodbo so države podpisnice sklenile odstranjevati postopoma carinske meje, ki jih danes ločijo, tako da bi v teku 10 do 15 let postalo njihovo ozemlje gospodarska enota z enim samim skupnim tržiščem. To se pravi, da bi se teh šestero dežel, ki so v preteklosti vodile že toliko vojn druga proti drugi, spremenilo v gospodarskem pogledu polagoma v eno državo, tako da bi bil sleherni oborožen spopad med njimi v prihodnosti tako rekoč nemogoč.

Z drugim sporazumom so se pa odločile, da ustanove med seboj trajno meddržavno združenje za skupno raziskovanje in skupno uporablanje atomske ali jedrne sile. Novo telo je dobilo ime Euratom.

Zapadnoevropska atomska skupnost, ki smo jo omenili, se da mnogo laže uresničiti kot skupni evropski trg in zato njeni ustanovitvi ni stalo mnogo ovir na poti. Jedrna energija je namreč pogonska sila šele za gospodarstvo bodočnosti in zastran tega niso še nastala na tem področju globoka nasprotja koristi ali kaka nevarna tekma med zapadnoevropskimi državami.

Nasprotno! K ustanovitvi Euratoma sta zapadno Evropo prisili ravno skupna korist in potreba.

jev, gospodarskih strokovnjakov in socialnih izvedencev. Nad njimi bo stala 5-članska atomska komisija, katere člani ne smejo prejemati navodil od svojih vlad, temveč se morajo ravnati pri vsem delu le po svoji vesti. Saj so za obrambo koristi posrednih držav postavljeni in poklicani drugi možje.

Vrhovna uprava nad Euratomom je v rokah 17-članskega skupnega ministrskega sveta, kateremu stoji ob stani 142 parlamentarcev, izbranih za ta posel od parlamentov svojih držav.

Glede Euratoma so se zapadnoevropske dežele, ker gre za popolnoma novo stvar, kmalu sporazumele. Povsem drugače so pa tekla pogajanja, ko je šlo za postopno uresničenje skupnega tržišča.

Preprost človek se večkrat čudi, zakaj ne poderejo evropske dežele enostavno carinskih mej, ki jih ločijo, ko je vendar vsakomur jasno, da bi se vsem ljudem neprimer- no boljše godilo, če bi Evropa tvorila gospodarsko enoto: brezposelni bi prosto in brez potnih listov potovali, kamor jim drago, ter našli službo v deželah, kjer primanjkuje delovna sila; življenske potrebsčine bi kupovali, kjer so najcenejše, in ker bi jih uvažali brez carin, bi se življenje povsod na mah pocenilo. Kaj se torej državniki še pomišljajo! Čemu ne odstranijo brez obotavljanja carinskih pregraj?

Toda kdor pozna zapleteni gospodarski ustroj Evrope, ve, da zadeva ni tako enostavna, kakor se na oko zdi. Če bi evropske dežele čez noč odstranile vse carinske meje, bi desetine milijonov ljudi, in sicer najrevnejši, padli naenkrat v bedo in pomanjkanje. Zakaj?

Euratom se je rodil iz širomaštva Evrope

Raziskovanje in proizvajanje jedrne sile je danes še tako draga stvar, da si jo lahko privoščita samo dve orjaški deželi: Združene države Amerike in Sovjetska zveza. Vse ostale države niso dovolj bogate, da bi se mogle svobodno in sproščeno posvetiti prepotrebni atomski poskusom.

Edino Velika Britanija se z velikimi naporji in žrtvami še trudi, da bi se na tem področju vsaj nekoliko približala Ameriki in Rusiji. Zapadnoevropske dežele so pa pre- revne, da bi se lahko spustile v kako tekmo. Grozi jim torej nevarnost, da v velevažni atomski panogi popolnoma zaostanejo za ostalim svetom. To lahko preprečijo samo, če združijo vse svoje gospodarske moči in umske sposobnosti, kar so storile v ponedeljek, ko so v Rimu podpisale pogodbo o ustanovitvi Euratoma.

Naloga skupne organizacije je, kakor pravi besedilo, da omogoči nagel razvoj jedrne industrije v priključenih državah ter ustvari tako pogoje za večjo blaginjo njihovih narodov.

Da bi ta cilj dosegli, so si zamislili različna sredstva. Prvo, kar nameravajo ustvariti, je skupni znanstveni zavod za atomska raziskovanja, ki bo stal v prvih 5 letih 215 milijonov dolarjev ali okrog 135 milijard lir.

Euratom bo imel dva proračuna: enega za kritje tekočih upravnih stroškov, drugega za pospeševanje atomskega znanstva in ustanavljanje skupnih podjetij na jedrni pogon. Če bi ta denar ne zadostoval, bo Euratom lahko najemal posojila, ki jih razpiše v priključenih deželah ali pa na mednarodnem tržišču.

Velika sredstva bodo potrebna tudi zavoljo tega, ker bo Euratom nakupoval vse rude, surovine in cepljive snovi, v prvi vrsti

plutonij in uran, potrebne včlanjenim deželam za razvoj jedrne vede in atomske industrije. Dragocene rude in prvine pojdejo v skupna skladišča, iz katerih jih bodo po pravičnem ključu razdeljevali med članice. Posebni mednarodni nadzorniki se smejo pojaviti v tej ali oni državi ter se na mestu samem prepričati, ali je bilo jedrno gorivo res uporabljeno za namene, za katere je bilo dano.

Vsaka priključena država je dolžna stalno nadzirati radioaktivno izžarevanje zraka, vode in zemlje v svojih mejah ter se strogo držati predpisov za zaščito zdravja prebivalstva in v atomskih podjetjih zaposlenih delavcev.

Naloge Euratoma so torej zelo važne in obširne. Da bo vse teklo, kakor treba, bodo skrbele cele trume znanstvenikov, inženir-

Težave skupnega trga

Poglavitni vzrok je v tem, da vse dežele na svetu niso gospodarsko enako razvite in napredne. Vzemimo kot primer samo Ameriko. V Združenih državah je industrija že tako mehanizirana in tam uporabljajo tudi v kmetijstvu že toliko strojev, da je danes vsa ameriška proizvodnja mnogo cenejša kot v ostalih deželah. En ameriški delavec izdelala dnevno tudi po desetkrat več blaga kot marsikak njegov tovariš v tej ali oni zaostali državi. Amerika širi svojo moč po svetu v prvi vrsti s svojimi cenanimi izdelki. Povrh so njena skladišča prenatrana z živili, ki ne ve, kam bi z njimi. Če ne gre drugače, jih enostavno daruje. Pri tem prejema ameriško prebivalstvo visoke plače ter živi v izobilju.

Sličen, četudi ne enak položaj je v Evropi. Nemčija in Nizozemska sta na priliko napredni in razviti, manj napredna je Francija, še manj napredna Italija. Narodni dohodek Italije znaša na vsakega prebivalstva 250 tisoč lir na leto, na Francoskem pa 650 tisoč, torej mnogo več kot dvakrat toliko. In kaj naj rečemo o delavni in disciplinirani Nemčiji!

Če bi med temi deželami padle iznenada carinske meje, bi napredne dežele s svojim cenanim blagom preplavile sosede ter uničile celo vrsto podjetij, od katerih žive danes milijoni in milijoni delavcev in nameščencev ter njihove družine. To bi bil pravcati

NOVICE Z VSEGA SVETA

SESTANEK NA BERMUDIH

Pretekli teden je Eisenhower zaključil 4-dnevne razgovore, ki jih je imel z britanskim načelnikom vlade Macmillanom na prelepih in milih atlantskih otokih Bermudih.

Namen sestanka je bil, da se obnovi prijateljsko sodelovanje med Amerikanci in Angleži, ki je zavoljo francosko-britanskega napada na Egipt razpadlo meseca novembra.

Tedaj so odnosi med obema državama postali tako slabi kakor še nikoli v preteklosti. Ko je Eden prosil Eisenhowerja za sestanek, je ta predlog kratkomalo odbil. Prvič se je zgodilo, da kak predsednik Združenih držav ne mara z vladnim načelnikom Velike Britanije niti govoriti.

Nasprotje, ki je zazijalo med Angleži in Amerikanci, je bolj škodovalo zapadu kot katerakoli nasprotna propaganda komunistične Rusije. Zavezništvo, družice zahodne države v Atlantsko skupnost, se je zamajalo v svojih temeljih.

Ker je tako stanje hodilo v korist samo Sovjetski zvezi in njeni mednarodni politiki, je Eisenhower spoznal, da je treba težki razprtiji narediti konec ter obnoviti prejšnjo slogo s Francozi in Angleži, pa naj stane, kar hoče.

Najprej je šel v Ameriko Francoz Mollet in poravnal spor s tem, da je zmolil kesanje. Drugi, ki se je sestal z Eisenhowerjem, je bil Edenov naslednik Macmillan. Pogajanja z Angleži so bila seve mnogo važnejša kot ona s Francozi, ker je Velika Britanija še zmerom zelo močna in ker se je vsa ameriška politika v Evropi opirala pravzaprav na čvrsto in zanesljivo zavezništvo z Londonom. Brez stalnega angleško-ameriškega sodelovanja bi enotnost zahodnega sveta prej ali slej razpadla.

Razgovori na Bermudih so uspeli. Vsi spori sicer niso bili poravnani, toda ustanovljeni so bili mešani odbori strokovnjakov, ki naj pripravijo pot, da se s časom tudi ti rešijo. Najvažnejše pa je, da je dosedanje nasprotno pozabljeno ter da je postavljen temelj za ponovno zavezništvo med obema državama.

RUSIJA IN SKUPNO TRŽIŠČE

Sovjetska zveza je protestirala proti pogodbama o zapadnoevropski gospodarski in atomski skupnosti, ki sta bili v ponedeljek slovesno podpisani v Rimu. V Moskvi trdijo, da se je s tem Evropa razklala v dva dela, namesto da bi se resnično združila: zakaj so sklenile ustanoviti skupni trg le Nemčija, Francija, Italija, Belgija, Holandska in Luksemburg, ne pa tudi ostale evropske dežele? Tudi atomsko silo bi lahko skupno raziskovale in upravljale vse evropske države in ne le šestorica. Čemu deliti evropsko zemljinjo na dvoje?

Načelo, ki ga v Moskvi zagovarjajo, je pravilno, toda dejansko življenje je drugačno in ima svoje posebne zakone. Dežele, sprte med sabo kot pes in mačka, razdvojene po globokih ideoloških razlikah in nasprotujočih si koristih in ciljih, je težko spraviti pod en klobuk. Saj se je celo Velika Britanija protivila stopiti v gospodarsko in atomsko skupnost z zapadno Evropo. Kako naj bi se spričo tega ustanovil kar danes enoten

trg s komunističnimi deželami!

Kar je bilo v ponedeljek v Rimu sklenjeno, je pač le prvi korak k bodoči Združeni Evropi. Bolje je, da se je za sedaj zedinilo 6 držav s 164 milijonov duš, kot da bi še nadalje trajala današnja razcepljenost. Da se bo s časom priključevalo vedno več držav skupnemu evropskemu trgu, je pa iznad vsakega dvoma.

AVSTRIJSKI ODGOVOR

Dunajska vlada bo v nekaj dneh odgovorila na italijansko spomenico o položaju nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Avstrija bo v njej iznova zahtevala, naj se med obema vladama začnejo o manjšini neposredna posebna pogajanja ter imenuje obenem mešana komisija izvedencev. Ta dva predloga je Rim, kot znano, doslej odbijal, češ da naj se razgovori opravljajo po navadni, to je pismeni diplomatski poti, kar pomeni, da bi se dopisovanje lahko vleklo v nedogled. Avstrija hoče pa, da se določi čas, do katerega naj bi se južnotirolska zadeva tako ali tako razčistila.

KDO NAJ KRIJE PRIMANJKLJAJ?

Pretekli teden je tržaški mestni svet sklenil podražiti tramvajске listke za 5 lir. Povšek se zdi malenkosten, toda pomeni vendarle za Tržačane novo breme 135 milijonov lir na leto. Ker ima mestno podjetje ACEGAT kljub temu še okrog 600 milijonov letne zgube, sodijo mnogi, da bo občina povišala tudi cene plinu in električni struji, s čimer se bo življenje v Trstu spet podražilo.

Bartoli in njegovi pomagači se branijo, češ da podjetje ne more večno delati z zgubo.

Kdo naj primanjkljaj krije? Opozicija odgovarja, naj zgubo poravna država, ker je po zadnjih podatkih ugotovljeno, da ima Italija od Trsta letno 3 milijarde lir — čistega dobička. Kako pride Trst do tega, se ljudje upravičeno sprašujejo, da navzlic svoji težki gospodarski krizi daruje Rimu vsako leto 3 milijarde?

PETER STAMBOLIĆ

Po nenadni smrti Moše Pijada je jugoslovanski parlament izvolil za svojega predsednika Petra Stambolića, ki je doslej predsedoval ljudski skupščini Srbije. Stambolić je znan kot kmetijski strokovnjak ter je pomagal Titu organizirati po Hitlerjevem napadu na Jugoslavijo vstajo v srbskih krajih. Odlikovan je bil z redom za hrabrost in nazivom narodnega heroja.

PRVA ZMAGA KOMUNISTOV

V Indiji so bile pred kratkim volitve, na katerih je odnesel veliko zmago Nehru, čigar stranka je dobila v osrednjem parlamentu približno tričetrtinsko večino.

Komunisti, ki so na splošno šibki, so pa proti vsemu pričakovanju zmagali v južnoindijski zvezni državi Kerala. Ker imajo v tem parlamentu večino, bodo tudi sestavili vlado, medtem ko bo Nehrujeva stranka v opoziciji.

Država Kerala šteje 10 milijonov prebivalcev, med katerimi skoro ni nepismenih. V njej živita 2 in pol milijona kristjanov, to je skoro polovica kristjanov Indije, ki jih je

v ogromni deželi vsega 5 milijonov 600 tisoč.

Komunistična zmaga v Kerali je presenetila ravno tako Nehruja kot komunistične voditelje same. Javno priznavajo, da niso dobili večine zavoljo svojega komunističnega programa, temveč zaradi tega, ker živi prebivalstvo v velikem pomanjkanju, iz katerega ga Nehrujeva stranka, čeprav je bila 8 let na oblasti, ni znala rešiti. Ljudstvo je hotelo poskusiti, ali bo nova vlada sposobnejša.

Indijski komunisti označujejo zmago v Kerali »za prvo nekrvavo komunistično revolucijo v zgodovini«. Nesporen uspeh, ki se ga upravičeno vesele tudi v Moskvi.

NISMO VEČ NAROD KMETOV

Socialna sestava Slovencev se je v zadnjih desetletjih močno spremenila. L. 1900 je še 75 odstotkov ali tri četrtine slovenskega prebivalstva živela od kmetijstva in le 13 odstotkov od obrti in industrije. Danes je pa med Slovenci le še 47 odstotkov ali manj ko polovica kmetov, 35 odstotkov je zaposlenih v industriji, ostali se bavijo z obrtjo in trgovino in drugimi poklici.

Prebivalstvo se je začelo čedalje bolj kopičiti v mestih, ki so hitro narasla. Najbolj značilen je v tem pogledu Maribor. L. 1869 je štel 17.561 duš, l. 1953 pa že štirikrat toliko, to je več ko 70 tisoč. V nekaterih krajih okoli Kranja in Škofje Loke se je prebivalstvo kar podesetorilo.

Slaba stran takega razvoja pa je, da mladina čedalje bolj sili v mesta ter zapušča zemljo, tako da je težko najti poljskih delavcev.

VARČEVANJE PRI METLAH

Francoški zunanji minister Pineau je izdal ukaz, da je treba vpeljati po vseh uradih največjo varčnost. Dvorane in hodniki zunanjega ministertva naj se pometajo razen ob važnih tujih obiskih le vsak drugi dan.

Francozi so torej začeli varčevati pri metlah. Napad na Egipt jih je pa stal eno milijardo na dan in mnogo več jih še stanejo borbe proti upornikom v Afriki. Naj se pošteno pobotajo z Arabci, pa prihranijo v nekaj dneh toliko, da bodo lahko 1000 let zastonj pometali hodnike in dvorane v Parizu.

POMENLJIVO ZDRUŽENJE

Osrednji odbor Neodvisne socialistične zveze v Italiji, kateri je priključena tudi bivša tržaška O. F., je v nedeljo sklenil spojiti svojo organizacijo z Nennijevo socialistično stranko.

Ljudje sep ri nas sprašujejo, kaj bo naredila bivša O. F. Ali bodo tudi njeni pristaši postali nennijevci? Kaj pa, če se ti združijo s Saragatovimi socialnimi demokrati v eno stranko, kakor že dalj časa nameravajo? Tedaj se bo bivša O. F. spet morala odločiti, ali naj stopi tudi ona v novo zedinjeno organizacijo socialistov. Sklepi, ki jih bo storila, so vsekakor pomenljivi, ker bodo imeli vidne posledice za njeno politiko v naših krajih.

BEOGRAJSKA BURJA

Kakor Trst ima tudi Beograd svojo burjo, ki jo imenujejo košava. Te dni divja po ulicah prestolnice z brzino do 90 km na uro. Mesto je zajel tak mraz, da so se ljudje spet oblekli v zimske suknje. Košava je zelo neprijetna, ker prodira do kosti in meče ljudi ob tla. Kdor ni ravno primoran, se te dni drži v Beogradu doma ter ne gre na ulico.

Premeteni goljufi

Sredi 1. 1951 se je v obmejni italijanski stražnici na Brennerju javilo 5 madžarskih duhovnikov. Prvi se je predstavil kot »profesor bogoslovja« Franc Vargas, ostali štirje so pa bili še »bogoslovci«, ki so s svojim profesorjem zbežali iz Budimpešte. Iz listin je izhajalo, da so dotlej živeli v begunskem taborišču blizu Dunaja, sedaj bi se pa radi nastanili v Italiji.

Ker so imeli pri sebi tudi priporočilo Vatikana, so jih namestili v lepem hotelu v Meranu. Duhovni gospodje so se kaj kmalu živeli v razmere ter se tako spodbudno in pobožno vedli, da so si na mah pridobili zupanje prebivalstva. Niso živeli v brezdelju, temveč menili, da se je treba žrtvovati, ter ustanovili poseben zavod za »zanemarjeno mladež«. Profesor bogoslovja Vargas je stopil v stik z bogatim meranskim trgovcem in tako lepo govoril o svojem načrtu, da se je takoj ustanovil odbor, ki mu je dal na razpolago grad Vermon blizu Merana.

Brž so se začeli stekati iz vseh delov Italije in celo iz inozemstva bogati prispevki za novi dobrodelni zavod.

Madžarski preganjanci so bili sploh silno spretni in na vso moč ljubeznivi fantje. Tako spretni, da se je lažni bogoslovec Papp v toliki meri priljubil omenjenemu trgovcu, da ga je imenoval kar za glavnega dediča ter mu celo nakazal »na račun« veliko vsoto.

Toda ravno v trenutku, ko se je vse v najlepšem redu razvijalo, se je zlodej spomnil ter vtaknil vmes svoj rep.

Policija je namreč zvedela, da je drugi »bogoslovec« Szad nakupoval v neki trgovini drage ženske nogavice in podobno perilo. Kaj imajo fine ženske nogavice opraviti z bogoslovci?

Policija je odredila v misijonu preiskavo, a ni mogla nič posebnega odkriti. Čudno se ji je le zdelo, da so vse sohe razkošno opremljene, da ni nikjer svetniških podob, nikjer nabožnih knjig, pač pa v skritih predalih kosi ženskih oblek. Kmetje iz okolice so medtem že marsikaj šušljali.

S kardinalom v skupni celici

Zadeva se je pa takoj razbistrila, ko jo je vsa madžarska »dobrodelna družba« neke noči pobrisala iz Merana ter se raztepla v neznano smer.

Pozneje je prišlo na dan, da so se madžarski »bogoslovci« s svojim profesorjem na čelu napotili z novimi, spet »pristinimi« listinami v Rim, Pariz, Madrid, New York, Mehiko in končno v braziljansko prestolnico Rio de Janeiro. Povsod so odpirali misijone in zavode ter pulili iz lahkovernih žepov prav lepe denarce.

Njihova žetev je pognala najlepše in najtežje klase, ko je lanskega oktobra izbruhnila na Madžarskem protikomunistična vstaja. Tedaj je »profesor bogoslovja« Vargas bil pripeljal svoje »bogoslovce« že v Caracas, glavno mesto Venezuele. Tu je pripovedoval, kako so bili vsi skupaj v isti celici s kardinalom Mindszentijem. Tako lepo je govoril, da so mu pobožne duše stavile na razpolago udobno vilo, kjer je spet ustanovil misijon, to pot za padla dekleta. Vse je teklo gladko, dokler ni tako mlado dekle začelo nekega dne pripovedovati o lažnih madžarskih duhovnih gospodih zelo zanimive stvari.

Toda madžarski sleparji so imeli kot po navadi dober nos. Nemudoma so pobasali

svoje dragocenosti, skočili v motorni čoln in odpluli na odprto morje. Policija pa za njimi z letali. Ko so tiči videli, da so obkoljeni, so poslednjič poskusili prevariti zasledovalce: z narejeno pobožnostjo so začeli moliti rožni venec in osuplo spraševali, kaj pomeni, da jih policija lovi. Ko so jim našli pod talarji revolverje, je pa bilo komedije konec.

Z vsemi ponarejenimi vatikanskimi listinami vred so jih odpeljali v zapore, kjer jih čaka zaslužena kazen. Saj so dovolj časa — 5 let — brezvestno izkoriščali krvave strahote na Madžarskem ter dovolj milijonov izvlekli iz žepov lahkovernih in usmiljenih ljudi.

NOVICE

V ATOMSKI DOBI

V francoskem mestu Angouleme so zaprli Marcela Tricota, ki se je proglasil za »čarovnika«, sposobnega, da ozdravi vse bolezni in izganja tudi hudiča samo z — ogljem in soljo. Iz sosednih krajev so bolniki in obsedenci kar drli po čudežno, a drago oglje in sol. Končno so »čarovnika« vtaknili zaradi goljufije v luknjo. Bolj kot čarovniku se je treba čuditi, da živi v dobi atomske znanosti na Francoskem še toliko babjevernih oslov, ki so mu šli na lim.

Prvi korak k združenju evropskih narodov

(Nadaljevanje s 1. strani)

gospodarski polom! Bogati bi postali še bogatejši, revni še revnejši.

BLAGINJA RASTE IZ SKUPNIH ŽRTEV

Tak seve ne more biti cilj zapadnoevropske gospodarske skupnosti. Njen cilj je blaginja in boljše življenje vseh priključenih držav in narodov.

Da se to doseže, je potrebno izravnati postopoma razlike v kulturnem stanju združenih dežel. Vsaka članica mora postati tako napredna in močna, da se ji ne bo treba bati uničujoče gospodarske konkurence drugih članic.

Podpisnice pogodbe o skupnem tržišču so zavoljo tega sklenile, da ustvarijo posebne velike denarne sklade, iz katerih bodo dajale zaostalom deželam zapadne Evrope posojila in podpore, da lahko razvijejo najmodernejsše tovarne, strokovno izobrazijo svoje nešolano delavstvo, da si oskrbe dobra in hitra prometna sredstva, sezidajo potrebne ceste in železnice ter opremijo tudi poljedelstvo z najnovejšimi stroji, primernimi gnojili in semeni.

Delo, ki čaka organizatorje skupnega trga, je, kakor vidimo, ogromno in se ne da čez noč izvršiti. Dolgotrajne kulturne zaostalosti poedinih dežel ne more nihče v nekaj letih premagati in preskočiti. Za to sta potrebna čas in požrtvovalno, naporno delo. Posebno naporno, ako pomislimo, da nameravajo države podpisnice vključiti v skupni trg tudi svoje afriške posesti ali svoje ondotne zavezniške dežele.

Saj jim bo že sama Evropa, zlasti kar se

PISMA UREDNIŠTVU

Pri večini listov se je udomačila navada, da se bralci obračajo na uredništvo s pismi in vprašanji in zato ima tudi Novi list poseben stolpec: Vprašanja in odgovori. Neprijetno bolj kot pri nas je pa ta navada razširjena na Angleškem in v Ameriki. Ljudje se obračajo na svoj list v vseh mogočih zadevah in potrebah in dobe običajno natančna pojasnila in dobre nasvete. Večkrat so se s takimi pismi uredništvu, ki so nekak »glas iz ljudstva« odločile tudi važne javne zadeve. Tako se je v Ameriki svoj čas pojavilo vprašanje, ali naj prejema biviš predsednik republike pokojnino. V pismih uredništvu se je večina Amerikancev izrekla proti, češ da si bo človek, ki se je prerinil do predsedniškega mesta, že znal na stara leta sam pomagati. Predlog je propadel.

Nekega vnetega dopisovalca so vprašali, zakaj on vedno pošilja vprašanja. »Doma imam same ženske«, je rekel, »in ne pridem nikdar do besede. Le v pismih na uredništvo lahko povem svoje mnenje«.

DRAGE GOSLI

V Londonu so šle v prodaj gosli, ki jih je pred 250 leti izdelal slavni mojster Stradivari. Kupili so jih za ceno 6 milijonov lir ter nato darovali sedanjemu največjemu violinistu Velike Britanije Cohenu.

poljedelstva tiče, povzročala dovolj težav in preglavic. Preden se bo mogel ostvariti skupni trg, se bo v kmetijstvu izvršila prava revolucija: v pokrajinah n. pr., kjer se ne bo več izplačalo gojiti trte in pšenice, bodo kmetje morali opustiti vinograde in žitna polja ter usmeriti proizvodnjo na druge, donosnejše pridelke. Ustanovitelji zapadnoevropske gospodarske skupnosti računajo celo s tem, da bo mogoče potrebno preseliti mnoge poljedelce iz sedanjih nerodovitnih krajev v bolj plodne predele.

Na vsak način je šestero držav podpisnic sklenilo voditi v bodoče skupno agrarno politiko, ki naj po določenem načrtu urejuje skladen razvoj poljedelstva v njihovih deželah. Ravno tako kot skupna agrarna bo seve potrebna skupna industrijska, prometna, carinska in trgovinska politika, sloneča na enotnih načrtih.

Čim bolj se bodo kulturne razlike med včlanjenimi deželami manjšale, tem hitreje se bodo nizale med njimi tudi carinske pregraje, dokler po približno 15 letih popolnoma ne zginejo. Tedaj naj bi Nemčija, Francija, Italija, Belgija, Holandska in Luksemburg tvorile že enovito gospodarsko ozemlje, na katerem prebiva že danes nad 160 milijonov ljudi, a jih bo dotlej še mnogo več. Neizogibna posledica takega razvoja bi bila, da bi se te dežele končno tudi politično in vojaško združile ter s tem ustvarile, če že ne Združenih držav Evrope, vsaj tako imenovano Malo Evropo, sposobno, da se reši sedanje odvisnosti od Amerike ali Sovjetske zveze, in dovolj močno, da se postavi spet na lastne noge ter si v znatni meri pribori iznova ono mesto, ki jo je nekoč zavzemala v mednarodni politiki in svetovnem gospodarstvu.

Dopisi s Tržaškega

STAVKA PRI ACEGATU ZAKLJUČENA!

Po natančno 24 dneh se je včeraj opolnoči zaključila stavka pri Acegatu. Zastopniki delavcev in upravne komisije so po enonočnih pogajanjih sklenili sporazum, ki so ga v sredo popoldne s tajnim glasovanjem odobrili tudi uslužbenci, zbrani na množičnem sestanku.

Vodstvo podjetja je sprejelo nekatere važne zahteve delavcev ter se obenem obvezalo, da se bo čimprej začelo pogajati s sindikalnimi predstavniki o ostalih nerešenih vprašanjih.

Opolnoči so se po mestu pojavili prvi tramvaji in filibusi, danes zjutraj pa se je spet začela povsem redna prometna služba. Ljudje so se oddahnili, saj so zaradi stavke bili gmotno precej oškodovani ter so morali doživeti marsikatero nevšečnost.

Že konec prejšnjega tedna se je zdelo, da se bo stavka po treh tednih končno zaključila. Na županstvu so se namreč prizadete stranke sporazumele o skoraj vseh spornih vprašanjih. Upravna komisija Acegata ni hotela pristati le na izplačilo 23 milijonov, potrebnih za podaljšanje dopustov.

Da dokažejo svojo dobro voljo, so predstavniki sindikatov preteklo soboto sklicali množični sestanek uslužbencev, ki naj sami odločijo, ali se sprejmejo nove ponudbe in s tem preneha stavka. Na sestanku so pa delavci zahteve komisije odbili in tako se je stavka nadaljevala.

Pod pritiskom javnega mnjenja in na pobudo političnih strank so se pogajanja nadaljevala v začetku tega tedna, vendar je sporazum v bistvu ostal tak, kakršnega so bili zamislili konec prejšnjega tedna, a so ga delavci odklonili.

Občinski odbor in nova upravna komisija Acegata sta se sicer trenutno izmotala iz zagate, a s tem ni rečeno, da sta svoj položaj utrdila. Nasprotno! Bartolija in zaveznike čakajo še mnogo težji dnevi!

MILJE

V ponedeljek je predsednik tržaškega pokrajinskega sveta prof. Gregoretti obiskal v spremstvu miljskega župana našo ladjedelnico »Sv. Roka«. Sprejeli so ga ravnatelj podjetja in zastopniki delavcev, ki so mu razkazali vse oddelke ter obrazložili najnujnejše potrebe ladjedelnice.

Podjetje se že nad 2 leti bori z velikimi težavami. Zaradi pomanjkanja naročil so morali znatno skrajšati delovni urnik, tako da prejema delavci povprečno le po 10 tisoč lir mesečne plače. Delavci so se v stiski obrnili tudi na predsednika pokrajine ter ga naprosili, naj pri oblastvih posreduje, da dobi podjetje potrebna naročila, kakor jih prejema ostale tržaške ladjedelnice. Prof. Gregoretti je delavcem obljubil vso pomoč.

Medtem je v Milje že priplula prekomorska ladja »Toscanelli«, ki jo bodo povsem obnovili.

ZGONIK

To zimo je bilo po raznih vaseh tržaškega Krasa lepo število kmetijskih predavanj, ki so jih priredila razna strokovna združenja ter Kmetijsko nadzorništvo.

Razveselilo nas je zlasti, da so bila predavanja povsod dobro obiskana in da so se za

kmetijska vprašanja zanimali tudi mladeniči. To nas je nekoliko presenetilo, kajti doslej smo vedno trdili, da se mlajši svet sploh ne briga za zemljo.

Vemo sicer, da to deloma še zmerom drži, vendar smo prepričani, da je brezbriznosti mladine krivo tudi pomanjkanje strokovnega znanja. Danes je čedalje bolj jasno, da mora tudi kraški kmečki gospodar vsaj površno poznati sodobne načine obdelovanja zemlje, spreminjanje raznih kultur ter predvsem rabo umetnih gnojil, kajti drugače od svojega posestva res ne more živeti.

To pomanjkljivost bomo odpravili s primernimi predavanji, predvsem pa z ustanovitvijo kmetijske šole na Tržaškem, v kateri bo naša mladina dobila primerno strokovno izobrazbo. Zaradi tega je res nujno potrebno, da v Zgoniku čimprej zgradijo novo šolsko poslopje, kjer bo, kakor upamo, dovolj prostora tudi za kmetijsko šolo.

Naj še sporočimo, da se je pretekli ponedeljek zgodila 18-letnemu domačinu Francu Miliču huda nesreča. Fant je vajenec v nekem tržaškem mizarskem podjetju. Med delom mu je žaga po nesreči odrezala prst na desni roki ter mu prizadela še druge poškodbe. Želimo mu, da čimprej okreva.

KONTOVEL

Z novim letom je tudi v tržaški občini stopil v veljavo zakon 703, ki na novo urejuje, kakor je tudi naš list večkrat pisal, užitninski davek. Po novih predpisih se poleg mnogih drugih predmetov obdavčijo tudi cvetlice. Ta ukrep je predvsem važen za mnoge naše družine na Kontovelu in Proseku, ki se, kakor znano, že dolgo let bavijo s cvetličarstvom.

V večini primerov pa ne gre na žalost za bogvekakovo donosno obrt, ker se s prodajo in z gojenjem cvetice ukvarjajo predvsem gospodinje, da laže preživijo svoje družine. Zaradi tega bi morala tržaška občina, oziroma nadrejena oblastva, oprostiti naše skromne cvetličarje tega davka, ki prav gotovo ne bo rešil občine iz težke finančne stiske.

Slišali smo, da bo mestna uprava po dolgih letih končno uslišala naše prošnje in omogočila, da se tudi Prosek in Kontovel vključita v tržaško telefonsko omrežje. Skrajni čas je že, da naredi občina nekaj zares koristnega tudi za ti dve važni vasi.

CEROVLJE

Prihodnji teden bodo na županstvu v Nabrežini oddali na javni dražbi gradnjo nove ceste, ki bo šla od bivšega kala pri Selslanu do nadvoza čez avtocesto. Pot bo služila predvsem Cerovcem, ki so bili hudo prizadeti, ker so jim pred 2 letoma zaradi avtoceste presekali pot za Selslan.

Ta rešitev ni seveda najboljša, a je največ, kar je občinska uprava mogla doseči od Uprave državnih cest.

ŠEMPOLAJ

Zvedeli smo, da je občinska uprava pretekli teden končno sklenila pogodbo s telefonsko družbo Telve, ki bo v kratkem namestila v naši vasi javno telefonsko govorilnico. Enake priprave bodo postavljene tudi v Mavhinjah in Vižovljah. Občina bo v ta namen prispevala okrog 2 in pol milijona. Zdi se, da bo javna govorilnica v Grudnovi gostilni, ki je za to službo še najbolj priklad-

na.

Kakor smo že večkrat pisali, se po tukajšnjem obmejnem prehodu zlasti ob nedeljah in praznikih razvija živahen promet. Zato bi bilo nujno potrebno, da bi pokrajinska uprava čimprej asfaltirala cesto proti Proseku ter tisti del poti proti Nabrežini, ki ga niso še asfaltirali.

DEVIN

Prejšnji teden so delavci Selada in uslužbenci družbe Telve napeljali po vasi nad 500 metrov telefonskega kabla, ki bo omogočil, da se vsi gostinski obrati, trgovine in tudi zasebniki vključijo v tržaško telefonsko omrežje. Upati je, da se to zgodi že pred poletjem, ko se začne tujskoprometna sezona. Občinska uprava je medtem izgotovila načrt za razširitev grezničnih naprav v vasi. Dela bodo stala okrog 3 milijone, ki so bili že nakazani v tekočem gospodarskem načrtu. Občina bo prav tako v kratkem pomnožila javno razsvetljavo, ki je na nekaterih mestih zares pomanjkljiva.

SESLJAN

Vse kaže, da bo to poletje cesta k morju ostala taka, kakršna je bila doslej. Čeprav je vlada že pred koncem preteklega leta nakazala za razširitev te važne poti 20 milijonov in so dela že bila na tem, da gredo na dražbo, so oblastva pred nekaj tedni gradnjo ceste začasno odložila. Svoj ukrep baje opravičujejo s trditvijo, da bi se dela ne mogla zaključiti do začetka tujskoprometne sezone. Deloma imajo prav, vendar sodimo, da bi se pred poletjem lahko uredili vsaj najnevarnejši ovinki ter zgradili ob cesti primerni prostori za nameščanje avtomobilov. Če bodo še nekaj dni čakali, res ne bodo letos mogli ničesar napraviti, kar bo pomenilo veliko škodo za tujski promet in gospodarstvo našega kraja.

Tudi letos smo slovesno obhajali praznik domačega zaščitnika sv. Jožefa. Pete maše v naši kapelici se je udeležilo tudi lepo število vernikov iz bližnjih vasi, med katerimi smo seveda opazili največ godovnikov.

NABREŽINA

Na zadnji seji občinskega sveta je italijanski svetovalec Caselli naprosil upravni odbor, naj pri pristojnih oblastvih posreduje v vprašanju, ki neposredno zadeva nabrežinsko kamnoseško industrijo. Po predpisih generalnega komisariata bi se moralo neko večje delo v Industrijskem pristanišču v Trstu graditi s kraškim belim, to je nabrežinskim kamnom. Iz doslej neznanih razlogov pa so naenkrat pri tem delu začeli uporabljati istrski kamen in s tem prizadeli domači industriji veliko škodo.

Zanimivo bi bilo vedeti, kdo je kriv, da so tako grobo kršili jasne predpise nadrejenih oblastev in s tem spravili ob kruh marsikaterega domačega kamnoseka!

Upamo, da bo občinska uprava zahtevala pojasnila ter prepričala, da bi se v bodoče še kdaj zgodila kaka podobna krivica.

KONKONEL

Na Konkonele — zaselek se pravzaprav pravilno glasi Frlugi — so pred nekaj dnevi začeli graditi novo cerkev, ki bo postala podružnica openske župnije.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENCEV

vabljeni na sestanek, ki bo v petek, 29. marca, ob 20. 30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje o zanimivem in aktualnem vprašanju. Vstop z vablilom!

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI MESTNI SVET

Pretekli petek je imel goriški mestni svet prvo izredno sejo, na kateri je razpravljala zgolj o vprašanju deželne avtonomije. Misovci in monarhist Pedroni, ki so zakletli sovražniki nove avtonomne edinice Furlanija-Juljska krajina, so napeli vse sile, da bi občinski svet razpravljala najprej o prosti coni. Desničarji namreč trde, da bo Gorica zgubila prosto cono, če se ustanovi nova dežela s posebnim statutom. Krščanski demokrati in komunisti pa so odločno zahtevali, da se najprej razpravlja o samoupravni deželi. In pri tem je ostalo. Svetovalec Calderini je nato prebral resolucijo krščanskih demokratov, ki so se izjavili za ustanovitev nove dežele s posebnim statutom, v kateri vidijo rešitev premnogih perečih gospodarskih in socialnih vprašanj.

Nato smo morali poslušati dolgovezni govor monarhista Pedronija, ki je svoje tovariše strašil, češ da pomeni nova dežela pravi poraz za enotnost države na njeni najnevarnejši vzhodni meji. Obenem pomeni to, da se Italija odpove coni B, ki jo po londonskem sporazumu upravlja Jugoslavija. Njegov govor ni napravil ugodnega vtisa, ker je bil prepola publih nacionalističnih fraz in ker ga je naslednji govornik, mladi komunistični svetovalec Battello, duhovito zavrnil.

Battelov govor je bil gotovo eden najlepših in najstvarnejših, kar smo jih doslej slišali. Slovencem je ugajal tudi zaradi tega, ker se je odločno zavzel za pravice slovenske narodne manjšine.

Govornik je obenem napadel Krščansko demokracijo, ker v svojem osnutku, ki ga je pred kratkim predložila parlamentu, ni izrecno poudarila pravic slovenske manjšine. Seja se je nadaljevala preteklo sredo, a o tem bomo poročali prihodnjic.

POKRAJINSKI SVET

Na sobotni seji pokrajinskega sveta so nastopili trije govorniki, in sicer dr. Sfiligoj, zdravnik dr. Delpin in nennijevec Grassi.

Dr. Sfiligoj je zlasti poudaril dalekosežno avtonomijo, ki jo je Beneška republika nudila do 1797. leta Beneškim Slovencem. Nato je omenil, kako zmotna je trditev, da je bila avtonomija Furlanije-Juljske krajine v republikanski ustavi uvedena zgolj zaradi manjšin. Sedež nove dežele naj bi po njegovem bil Trst in deželni svet naj bi imel 75 svetovalec, in sicer Trst, Gorica ter Pordeone po 15, Videm pa 30. Govornik je izjavil, da je treba v vsakem primeru omogočiti tudi zastopstvo Slovencev v novem deželnem svetu. Brez slovenskih zastopnikov bi nova dežela bila le v zasmeh resnični demokraciji. Svetovalec je tudi podčrtal veliko korist, ki bi jo prebivalstvu prinesla zdrava agrarna politika. Ta bi morala med drugim okrepiti majhno in srednjo kmečko lastnino tudi s primerno reformo dednega prava, ki naj bi preprečila razpadanje kmečkih domov. V posebnem statutu naj bi bila natančno določena zaščita slovenske narodne manjšine in njenega šolstva kakor tudi proste cone za Gorico, ki bi se lahko uvedla tudi za druge kraje.

Misovec dr. Delpin je pa ostro nastopil proti ustanovitvi nove dežele. Njegov govor

je pa bil na mnogih mestih protisloven, tako je n. pr. pravilno trdil, da je Trst nekoč dobro živel, ker ga je dunajska vlada mastno zalagala z različnimi podporami, kar bi morala sedaj delati tudi rimska vlada. V isti sapi pa je trdil, da je Dunaj podpiral Slovence proti Italijanom. Tudi socialist Grassi se je med drugim zavzel odločno za pravice slovenske manjšine.

ŠTEVERJAN

Poučnega izleta goriških kmetovalcev v Verono se je udeležilo tudi okrog 30 Števerjancev.

Naši starejši in mlajši kmečki gospodarji so se naučili marsikaj koristnega. S posebnim zanimanjem so opazovali kmetijske stroje, pridelke in živino.

Letos smo si Števerjanci nabavili semenski krompir pri štandreški kmečki zadrugi in z njim smo zelo zadovoljni. Naj ji ob tej priliki čestitamo k živahnemu delovanju in lepim uspehom, saj si je z združenimi močmi znala nabaviti celo vrsto prepotrebni kmetijskih strojev, ki so v veliko korist štandreškega kmečkega prebivalstva. Naj bo to opomin tudi števerjanskim kmetovalcem, da se čimprej združijo v kmečki zadrugi. Delajmo hitro, da nas čas ne prehiti!

V soboto ob 19.30 bo v ljudski šoli vzgojno predavanje za fante, v nedeljo po večernicah pa za dekleta. Predaval bo profesor Teuerschuh iz Trsta.

SOLKANSKO POLJE

Odkar se spominjamo, nismo imeli toliko smrtnih primerov kot v preteklem letu. Pokopali smo kar 10 sosedov iz ulice Brigata Etna. Zadnji je umrl znani čebelar Jožef Marušič. Vsem družinam izrekamo globoko sožalje.

Rdeči radič, ki je naš glavni pridelek, smo vsega prodali. Cena se je sukala od 120 do 180 lir. Med pšenico smo že vsejali drugega. Toda pri nas je zemlja prodnata in če ne bo dežja, se bojimo, da seme ne zleze ven.

Vsem je v veliko korist, da so na solkanskem polju spet odprli blok za dvolastnike. Ta prehod pride prav zlasti Solkancem, ki imajo zemljo tostran žice.

IZ DOLA

Novi list je že od vsega začetka opozarjal na potrebo Dola in njegovih vasi po električni luči. Saj je Dol edini kraj na Goriškem, ki še nima elektrike, čeprav bi jo zaradi svoje lege moral že davno imeti. Zvedeli smo, da sta se v sredo preteklega tedna doberdobski župan in podžupan o tej zadevi razgovarjala z Selvegom, ki pa vztraja, da mora doberdobska občina najprej plačati dolg za napeljavo elektrike v Jamljah. Občinska uprava bo, kakor se zdi, odplačala dolg v mesecu aprilu, nato bo Selveg napravila načrt za napeljavo električne luči v Dolu in njegovih vasi. Delo bo pa moral še odobriti Rim.

IZ OSLAVJA

Pred kratkim smo poročali o težki nesreči, ki jo je povzročila eksplozija stare italijanske granate v gozdčku nad Pevmo. V četrtek preteklega tedna se je pa spet zgodila podobna nesreča.

Ko je 22-letni domačin Ivan Klanjšček delal v vinogradu nedaleč od oslavske kostnice, je zadel s krampom ob granato, ki se je takoj razpočila. Njeni drobeci so ga ranili na različnih mestih telesa. Na pomoč so mu prišli domačini ter ga odpeljali z avtom Zelenega križa v bolnico. Rane, hvala Bogu, niso hudo nevarne in zdravniki upajo, da bo lahko zapustil bolnico že v 14 dneh, kar mu vsi vaščani iz srca želimo.

SOVODNJE

Sovodenjeci in okoličani iz Rupe, Gabrij in drugih bližjih vasi se že od nekdaj zelo radi na Jožefovo napotijo v Petovlje. To se je zgodilo tudi letos. Na posebnem vozu so prišli Doljani in tudi Mirenci niso letos izostali. Ni manjkalo petja in veselega razpoloženja, čeprav brez običajnega plesa.

Večja skupina Vrhovcev in Gabrcev pa je ta dan poromala s svojim priljubljenim župnikom v Riemanje, kjer vsako leto posebno slovesno proslavljajo zaščitnika delavcev sv. Jožefa. Pri povratku so naši romarji obiskali v Nabrežini tudi grob pokojnega župnika Grbca.

Ko sta se na Jožefovo popoldne vračala na motornem vozilu domov iz Sovodenj 65-letni Valentin Žužek in njegov 18-letni sin Ludvik iz Vižovelj, jima je prišla nasproti vespa, na kateri sta se vozila 34-letni Kavšič Viktor in njegova 31-letna žena Ada. Zdi se, da je Kavšič zaradi nasutega gramoza izgubil ravnotežje, zavil na levo in trčil s svojim v Žužkovo vozilo. Vsi štirje so nerodno padli.

Zužkova sta imela še srečo, ker njihove poškodbe niso bile nevarne in sta še isti dan zapustila bolnico, kamor so vse štiri ponesrečence prepeljali z avtom Zelenega križa. Najhuje se je poškodovala Kavšičeva žena, ki si je pri padcu pretresla možgane. Njen mož si je tudi pretresel možgane in zlomil čeljust. Zdravniki pravijo, da bo ozdravel v 30 dneh, medtem ko je stanje mlade žene hujše.

Obema želimo, da bi čimprej popolnoma okrevala.

IZ DOBERDOBA

Doberdobski župan in podžupan sta v sredo preteklega tedna obiskala tehnični urad v Gorici ter posredovala, da bi se uredili dve napajališči ob Sabeljskem jezeru in v Laškem. Napajališči sta danes v takem stanju, da živina le z veliko težavo pride do vode. Ker se bliža čas, ko bodo živinorejci gonili živino na pašo, je treba to zadevo čimprej urediti.

TRŽIČ

Zaradi stavke električnih varilcev je bil pretekli ponedeljek v Gorici sestanek, ki so se udeležili sindikalni predstavniki, poslancec Ceccherini ter goriški prefekt. Zdi se, da se bodo stavkujoči delavci v kratkem vrnili na delo, ker so jim bila dana jamstva, da bo spor ugodno rešen.

RAZGLAS ŽUPANSTVA

Goriško županstvo opozarja starše, da bodo v kratkem začeli cepiti otroke proti kozam in davici. Cepiti se morajo otroci, ki so se rodili v drugem polletju 1955 in tisti, ki niso bili še cepljeni.

Otroke iz mesta in iz Standreža bodo cepili od 1. do 6. aprila v občinskem ambulatoriju v ulici Mazzini št. 7, in sicer od 9. do 10. ure.

Otrok, ki ne bo imel potrčila o cepljenju, ne bo mogel obiskovati ne otroškega vrtca ne ljudske šole. Kdor se ne ravna po teh predpisih, bo povrh kaznovan.

Na željo staršev bodo otroke cepili tudi proti tetanusu in ošpicam.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

OSOJANE V REZIJU

V Osojanih so pred nekaj dnevi žalostno zapeli zvonovi, ker se je poslovil od tega sveta Madotto Jožef, ki so mu po damače pravili Žef Rep. Vsi ljudje so ga radi imeli in spoštovali, posebno še mladi svet, saj je znal veliko zanimivega povedati iz svojega dolgega in pestrega življenja. Umril je, ko mu je bilo 81 let.

Že kot otrok je hodil s svojim očetom po vsej Evropi ter potiskal voziček z orodjem. Oče je bil namreč brusar. Ko je dorastel, je nadaljeval očetovo obrt. Rad je govoril o dogodivščinah svojega življenja in o čudnih navadah, ki jih imajo ljudje po svetu. Njegovo pripovedovanje je bilo živo, kot da bi se vse zgodilo včeraj, čeprav je od tega preteklo že mnogo desetletij. Vest o njegovi smrti je pretresla vse vaščane, saj so izgubili moža, ki je veliko znal in preizkusil. Naj plemenitemu možu sveti večna luč! Njegovim sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ BELEGA POTOKA

Pri tekmovanju za izboljšanje hlevov in gnojnic, ki jo je razpisalo videmsko Kmetijsko nadzorništvo, je dobila peto nagrado v znesku 40 tisoč lir tudi naša domačinka Regina di Lenardo. Naredila je namreč cementni strop v hlevu ter nova vrata, tla in korita.

PODBONESEC

Davkoplačevalci te obsežne občine so bili silno nezadovoljni, ko so zvedeli, da je občinski svet sklenil povišati za 50 odstotkov doklade na zemljiški davek in trošarino. Svetovalci se opravičujejo, češ da mora občina odplačati državi posojilo, ki ga je dobila za zgradnjo šole na Črnem vrhu. Ker ljudje ne morejo več prenašati prehudega davčnega bremena, se število izseljencev iz naše občine stalno veča.

IZ SKRUTOVEGA

Naša občina (Sv. Lenart) je zaprosila za državni prispevek 200 tisoč lir, da bi ure-

dila kanalizacijo v Skrutovem. Ker so oblastva prošnja ugodno rešila in tudi že nakazala denar, bodo z deli pričeli v kratkem.

IZ TIPANE

Beneški Slovenci morda malo vedo, da živi v Tajpani preprost mož, ki se je kot samouk poglobil v preučevanje fizike in tehnike. Ime mu je Viktor Cormons. Mož je že marsikaj iznašel, kar je mogoče tudi koristno uporabiti v industriji.

Pred kratkim je izumil napravo, ki lahko pride prav vsakemu kletarju, ker preprečuje, da bi mušice in ostali škodljivci skvarili kipeči mošt v sodu.

IZ ŽABNIC

Tudi letos smo Žabničani kar slovesno proslavili sv. Jožefa. Na praznik smo se pripravili z devetdnevnično in cerkev primerno okrasili. Pevski zbor se je naučil novo latinsko mašo, ki jo je za to priliko dirigiral prof. Filej iz Gorice.

Konec meseca marca pa bo obiskal Kanalsko dolino in njene župnije videmski nadškof. V Žabnice pride v četrtek, 28. marca.

Sred 100 leti

9

R.B.

Prav v teh zadnjih besedah je nekako poudarjen pomen teh prvih slovenskih veselic ali besed. Slovenska pesem, igra in beseda je prodrla v javnost in je zdramila spečo narodno zavest. Skromni so bili ti začetki pred sto leti in, če jih opazujemo z današnjih vidikov, skoraj naivni, vendar so opravili svojo zgodovinsko nalogo. Ljubezno do veselilnih in kulturnih nastopov, ki so postali nekaj značilno slovenskega, in pa do kulturnih društev se je med Slovenci ohranila kot dragocena dediščina prejšnjih rodov še do poznih časov.

Posebno primorski Slovenci se tega dejstva predobro zavedajo. Ko so jim fašistična oblastva vzela jezik in prepovedala udeleževanje v javnosti, so prosvetna društva ostala še edino ognjišče naše besede. Zato so nazadnje tudi po njih udarila.

Isto je naredil Bach že pred sto leti.

»Slovenskim društvom« pa ni bilo več usojeno dolgo življenje; imela so pač poleg družabnega in kulturnega tudi političen prizvok. Zato je notranji minister že 6. decembra 1848 ukazal, naj deželne vlade razpustijo demokratična in zlasti delavska društva, da se ne bo zlorabila svoboda in da ne bo treba vladi gledati, kako se v teh društvih rovari.

Ker pa v Sloveniji cesarski oblastniki niso mogli odkriti protidržavnega rovarjenja, je Slovensko društvo v Ljubljani šele takrat razvijalo svojo polno delavnost. Na »velikem zboru« (občnem zboru 22. novembra 1848) je dr. Bleiweis razkladal delovni društveni načrt. Prva potreba da je omika preprostega ljudstva. Vzklikal je z uradnim pesnikom Veselom - Koseskim:

»Tudi naroda otes je slavniga čina poslopje. Serčno tesači tedaj, strežniki dvignite se!«

Pripomočki, da se ta namen doseže, so pa »šole, prave slovenske šole, slovenski časopisi in hukve mnogoverstniga obsežka«. Vsi Slovenci naj se združijo, tako je klical, »da

bo mogočna Lipa slovanska z radostjo kazala na lipice slovenske v Ljubljani, Gorici, Gradcu, Celjovcu in Terstu«.

Toda slovanska lipa ali matično središče vseh »Slovanskih društev« ni mogla razširiti krone. Sicer poročajo »Novice« v 2. številki 1849, da so šli ljubljanski odposlanci Terpine, Smole in Baumgartner, vodja narodne straže, na obisk k praški »Lipici«, toda novih poročil o društvenem delovanju ne bremo več v listu. Morda se je Bleiweis že zbal za svoj ugled pri cesarskih oblastvih in se je potegnil previdno nazaj.

Žalostno oznanilo — prijazno povabilo

V »Novicah« spet zavzemajo prvo mesto kmetijski nauki, poročila o Kmetijski družbi in drobni Novičar. V začetni dobi absolutizma so se začele ogibati politike. Zato nam je razumljiv opomin uredništva v peti številki 1848 »da bi (dopisniki vse sestavke, ki niso kmetijskiga ali rokodelniga podučivnega zapopadka, kolikor je moč le *prav kratko* pisali«.

Vendar pa beremo kljub Bachovim strašilom v »Novicah« tudi sestavke o pravopisu, s čimer si je časnik pridobil trajno zaslugo, da se naše pismenstvo ni razbilo.

V tej dobi so »Novice« začele prinašati tudi vesti o boleznih in smrti pesnika Prešerna. Poprej Bleiweis Prešerna kot naprednemu duhu in bil naklonjen. Uradni novičarski pesnik je bil že večkrat omenjeni Koseski, poleg njega so našli milost v očeh narodnega vodje manjši peveci: Likar, Zemlja, Hašnik, Pirnat, boljši so bili Hicinger, župnik Ravnikar, Kajetan Huber (»Bleško jezerc«). Prešeren ali Prešérin, kakor so ga podpisovali, se je v »Novicah« bolj malo oglaševal. V 17. številki 1848 je Bleiweis natisnil njegovo »Zdravljico«. Na bolj častnem prvem mestu iste številke je pa vzporedno s Prešernovimi verzi objavil neko Hašnikovo, ki se takole zaokroži:

»Hajsa, juhe! zdaj Lenart le
Od zjutraj do večera uka,
Ne vé kak staviti klabuka —
Prisvitala svobodnost je!«

Tam slovesna pesem »Zdravljica« o vseobčem bratstvu, tu pa »Svobodni Lenart«, ki od veselja ne ve, kam staviti klabuka! Taki so pač bili ukazi narodnih voditeljev. Če ni kdo trobil skozi pravi rog, pa naj je bil še tak kulturni delavec, ni pomenil nič. Obesiti se za jopič »pravega« narodnega prvaka, to je prvo, potem pa lahko tudi o Lenartu krožiš, pa bo umotvor. Tak kulturni absolutizem je bil že takrat v veljavi — in je še danes, po sto letih, še marsikje.

Ob koncu, to se pravi po smrti Prešerna, je Bleiweis skušal popraviti, kar je nad pevecem zagrešil. Ko je Prešeren zbolel, je napisal v drugi številki 1849 novico: »Z zdravjem našiga slavniga pesnika Dr. Prešerna slabo stoji; pred nekimi dnevi so mu vodo iz trebuha izpustili, kér je vodenica čedalje hujši prihajala. Bog daj! de bi mu zdéj odleglo in de bi spet ozdravil!« Toda »Novice« so se to pot vrezale, ker je sam Prešeren v naslednji številki poslal popravek, da njegova bolezen ni huda, in uredništvo je dostavilo: »Z velikim veseljem tedaj preključemo Novičarjevo laž!«

Žal, da je tudi ta laž postala že v drugi številki za popravkom bridka resnica. Na prvi strani so »Novice« prinesle Kastelčevo pesem

Na grobu slavniga pesnika

FRANCETA PREŠERNA

dohtarja pravice in c. kr. pravdosrednika v
Krajinji

(rojen 3. grudna 1800 v Breznici, umrl 8.
svečana 1849)

V isti številki je objavil Dr. B. (leiweis) »Žalostno oznanilo — in prijazno povabilo«. Opisuje, kako je slavní pesnik na vodenici umrl po 13 tednov trajajoči bolezni. Zjutraj malo pred smrtjo je še rekel svoji sestri »Kmalu bo treba pred sodbo iti«.

(Dalje prihodnjč)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Na južnem polarnem področju

Te dni se začenjajo v Antarktiki jesenski snežni viharji in skupine raziskovalcev desetih držav — Anglije, Norveške, Francije, Avstralije, Nove Zelandije, Argentine, Čileja, Japonske, Združenih držav in Sovjetske zveze — delajo zadnje priprave za preizkušanje. Na raznih točkah antarktične celine so si med poletjem, ki ga imajo na južni zemeljski polobli, kot znano, takrat, ko je pri nas zima, uredili udobna taborišča. V njih bodo čakali do septembra, to je do ondote pomladi, in se nato v večjih in manjših skupinah razkropili po vsej celini.

Zdaj, ko je bil zavzet najvišji vrh v Himalaji in ko so že po vsem področju severnega tečaja raztreseni ljudje — preko tečaja vodi celo redna letalska proga iz Skandinavije na Japonsko in obratno — je Antarktika še edino večje področje na zemlji, ki je ostalo skoro popolnoma neraziskano. Norveški raziskovalec Roald Amundsen je sicer že leta 1911 dosegel južni tečaj in nekaj dni zatem ga je dosegla tudi odprava britanskega raziskovalca Scotta, ki je na povratku zmrznil, vendar pa so vse dosedanje odprave, in tudi Byrdova, tako rekoč le »pokukale« v Antarktiko. O tem, kaj južna polarna celina pravzaprav skriva v sebi in kako je geografsko oblikovana pod ledom in snegom, vemo le malo.

PODZEMELJSKI ZAKLADI

Nekatere odprave so sicer odnesle s seboj vzorce kamena, iz katerih je možno sklepati, da krije Antarktika v sebi velika rudna bogastva, a doslej jih ni še nihče niti natančno označil, kaj šele, da bi začel misliti na njihovo izkoriščanje. Geologi so pre pričani, da so v Antarktiki poleg drugega bogata nahajališča petroleja in tudi urana. Morda je prav to tudi vzrok, da so šle lani na pot odprave kar desetih držav. Rade bi si malo »otipale« to bogastvo. Odprave so sicer organizirali za mednarodno »geofizično leto«, a zelo verjetno je, da gre dejansko bolj za nekako tekmovanje, kdo bo prvi položil roke na te zaklade. Vsaka izmed udeleženi držav bi si rada zagotovila pošten delež, a tudi drugim se cede sline po antarktičnih zakladih, četudi bo trajalo morda še desetletja, preden jih bodo začeli v večji meri izkoriščati.

NASKOK 5000 RAZISKOVALCEV

A naj bodo nagibi kakršnikoli, posledica je ta, da je prišlo lani do pravega »vdora« na Antarktično celino. Kar 5000 ljudi in veliko število živali in zlasti psov je preživelo letošnje poletje (našo zimo) v obrobni predelih celine. Ladje, vozeče raziskovalce v Antarktiko, so izkrcale poleg sestavljenih hišic in znanstvenih naprav tudi veliko število strojev, ki naj bi bili odpravam v pomoč pri prodiranju v notranjost. Med drugim so izkrcali tudi precej helikopterjev in letal. Raziskovalci, oziroma njihovo pomožno tehnično osebje je medtem z »buldožerji« izravnavalo tla in trlo ledene sklade, da bi se dobil prostor za taborišča in zasilna letališča.

Vse odprave so, tako kar se oblačil kot opreme tiče, najmoderneje opremljene. Ameriška ima med drugim posebne mogočne snežne pluge na gosenicah, ki vozijo pred kolono, da utirajo pot ter sproti zasipavajo nevarne razpoke v ledu. Plug je brez moštva, upravlja ga s pomočjo dolgega kabla tehnik, ki hodi ali teče na smučeh za plugom.

Taborišča so precej enakomerno porazdeljena okrog vse Antarktične celine, a najgosteje so posejana na obalah Rossovega morja, kjer imajo Američani že od časa Byrdovih odprav svojo slovito naselbino »Little America« (Mala Amerika). Na Palmerjevem polotoku nasproti zadnjemu koncu Južne Amerike pa so se utaborili Britanci, Argentinci in Cilenci. Nekaj taborišč je tudi že globlje v notranjosti celine. Tako so si Američani uredili manjši taborišči na Rockefellerjevi visoki planoti, v Deželi Marie Byrd in že na samem južnem tečaju, Rusi pa taborišči Vostok in Sovjetskaja.

SVINJE NA JUŽNEM TEČAJU

Glavno sovjetsko taborišče Mirny leži na Obrežju kraljice Mary, kjer se sekata južni polarni krog in 93. poldnevnik vzhodne dolžine. Okrog 1300 km zahodno od Mirnega leži »sosednje« avstralsko taborišče Mawson-Station, približno 2000 km vzhodno od Mirnega pa so si postavili svoje taborišče Francozi, in sicer na Obrežju Adélie.

Ze te razdalje kažejo, da kljub izredno velikemu številu raziskovalcev še ni posebne gneče na Ant-

arktični celini, vsaj doslej niso v gneči še nobenega zmečkali. Na vsakega raziskovalca pride še vedno približno 1000 kv. km prostora. Tja bi morali poslati za nekaj časa na počitnice naše evropske, »življenjskega prostora« lačne imperialiste, da bi se nasitili zemljepisnih razdalj in se pri tem tudi nekoliko »ohladiili«.

Rusko taborišče Mirny je precej podobno sibirski vasi. Hišice so zgrajene iz lesa, pa tudi iz opeke, vasi dajo nekoliko nenavaden videz le visoki jambori s radijskimi antenami in pločevinaste lope za motorne sani, traktorje in pluge ter lope za letala. Po opremi se lahko Rusi mirno kosajo z

MLAKAR VERONIKA
»Ples umirajočega samoroga«

Američani. Ti so jih tudi že obiskali in prav tako člani raznih drugih odprav. Najbolj so se začudili ameriški obiskovalci, ko so videli, da so med sovjetsko odpravo tudi ženske. Velik vtis je napravil na Američane tudi hlev, v katerem je 40 svinj. Rusi so pripeljali s seboj tudi osem ton humusa, da so si uredili pod zaščitnim steklom vrtilč za zelenjad.

Hišice v ameriškem taborišču so iz aluminija; k notranji opremi pa spadajo poleg drugega peči na električno, petrolej in premog, električno ogrevane odeje, stroji za pridobivanje vode za umivanje, ultravioletne svetilke, ki nadomeščajo v polarni zimi sonce, radijski sprejemniki in oddajniki, kino, knjižnica in celo — hladilniki, v katerih shranjujejo živila, da se ne skvarijo v toploti, vladajoči v notranjosti hišic, medtem ko bi na prostem seveda prehudo zmrznila in se spridila.

SMRTNE NESRECE

Kljub najmodernejši tehnični opremi pa so imele odprave že več smrtnih žrtev in tudi precej ranjenih. Prve dni februarja je na priliko pridrvel leden plaz z vrha ogromnega ledenika pred sovjetskim taboriščem, ki so ga imeli Rusi v začetku za prvi otok ter mu dali celo že ime. Plaz je zasul devet prebivalcev Mirnega, ki so prenašali preskrbo z ladje »Lenax«, in jih zanesel v morje. Dva moža sta utonila, druge pa so rešili.

Hujše nezgode so pretrpeli tudi že Angleži in Japonci, a na srečo doslej brez smrtnih žrtev. Pač pa bi bili oboji pri tem kmalu izgubili svojo preskrbovalno ladjo. Angleška ladja »Theron« se je šele v zadnjem hipu izmaknila iz ledenih klešč, da je niso zdrobile. Pri drugi nesreči, ki je udarila spet Angleže, je šel v zgubo velik del dragocenega tovora, ravno prepeljanega s pomočjo letal na kopno. Razpočila se je namreč ledena plošča, na kateri so raztovorili blago, in morje je pogoltnilo gosenični traktor, 145 sodov bencina (z nafto Angleži, kot je videti, zadnji čas nimajo sreče), vso zalogo premoga za taborišče, velik del ostale opreme in hlev s polarnimi psi. Na srečo je ostalo toliko blaga, da se članom angleškega taborišča ni bati, da bi ne vzdržali zime.

V »ledeni« stiski se je znašla tudi japonska raziskovalna ladja »Soya«. Na pomoč sta ji priplula ameriški ledolomilec »Glacier« in sovjetski ledolomilec »Ob«. Ta jo je 27. februarja tudi dosegel. Sodelovanje med odpravami desetih držav je kljub skritemu tekmovanju prav tesno in pristržno ter služi lahko za vzor vsem politikom. Verjetno pa je prav zato tako iskreno in krepko, ker v odpravah ni državnikov, ampak so samo učenjaki.

(Dalje prihodnjič)

Ruski akademiki

Z moskovske univerze je bilo izključenih in poslanih na prisilno delo v tovarne in kolhoze okrog sto študentov, ker so na nekem literarnem sestanku zahtevali več pravic za ljudstvo pri nadzorstvu nad vlado in ker so na drugem takem »literarnem« sestanku sestavili proglas, ki so ga obesili na desko z univerzitetnimi objavami in v katerem so obsodili enostrankarski sistem ter zahtevali vlado, izbrano s tajnimi volitvami. Na zadnjem zborovanju študentov leningrajske univerze pa so uprizorili manifestacijo za Gomulko. Zapri so tudi precej dijakov moskovskega učiteljskega »Lenin«, ker so v svojem literarnem društvu tudi preveč odkrito obravnavali politična vprašanja. Kot se zdi, pripravlja mladina Sovjetom še lepa presenečenja.

Dogodek v Hudičevi jami

Ko človek prebira v italijanskem političnem časopisu napade na slovensko narodno manjšino, si večkrat misli: Naj bo, saj ti pisuni ne znajo drugače, tare jih pač nepremagljiva nacionalistična dediščina.

Bolj čudno in nenavadno pa je, če čitaš take napade v znanstveni reviji, in to v obliki učeno zavutih opisov narodnih borb iz zgodovinske preteklosti Goriške pod staro Avstrijo, kot se nam je primerilo zadnjič, ko smo dobili v roke oktobrsko številko (1956) revije Porta orientale.

V njej je objavil zgodovinar Cossar (Košar) članek Tri obdobja narodnih borb na Goriškem (1882-1897), v katerem omenja med »znanstveno-zgodovinskimi drobtinami« kot »značilen zgled za slovenska izzivanja tistih časov« tudi dogodek, ki se je tedaj pripetil v Hudičevi jami ali luknji, kjer pelje most čez Pevnico v Stmaver.

Zgodovinar je to strašno izzivanje prav nazorno popisal: neke nedelje zvečer je župnik Budin iz Pevnice šel v spremstvu nekaj možakov po poti proti Pevnici, ko sreča na omenjenem mostu družbo mladeničev, prihajajočih iz Stmavra, ki so veselo prepevali takrat razširjeno italijansko popevko: Mascheretta che ti giri...«

Castiti gospod, nadaljuje učeni člankar, je družbo ustavil in jo vprašal, zakaj ne poje slovensko. Tedaj so mu pa pevci odgovorili »po rimah«, kot je zaslužil. — To je bil torej zgodovinski dogodek v Hudičevi jami.

Vprašali se boste, kje je tisto hudo izzivanje. Če je obstajalo že v tem, da je župnik vprašal družbo, vračajočo se polno dobrega brica domov, čemu ne zapojejo tudi kako slovensko, potem spada Cossarjeva razprava o »narodnih bojih na Goriškem« pač med pustne šale in se je treba le čuditi, kako ga je mogla natisniti resna revija.

GOSPODARSTVO

VRTNAR V APRILU

Zaradi razmeroma ugodnega vremena v marcu ne bi smelo biti zastankov v vrtnarskih opravilih.

April je navadno muhast mesec, v katerem zelo pogosto nastopajo slane. Zato morajo biti pri rokah slamnice, slama in podobna pokrivala, s katerimi po potrebi pokrijemo mlade setve, da jih obvarjemo pred pozebo in slano, ki navadno nastopi po lepem sončnem dnevu, kadar mu sledi tiha, od lune razsvetljena noč.

Glede na obdelavo vrta pomni naslednje: nobeno umetno gnojilo ne more v vrtu nadomestiti hlevskega gnoja, ki bodi temeljno gnojilo. Umetna gnojila so samo dopolnilo, a ne nadomestilo. Kdor si hlevskega gnoja ne more nabaviti, naj si med letom pripravljaja kompost ali mešanec. V ta namen naj v vrtu izbere primeren kot z nepropustnimi tlemi — tudi steptanimi — in tja naj meče plevel, vse ostanke zelenjadi, listje, pepel itd. ter naj tu pa tam ta kup potrosi s pestjo umetnih gnojil (P. K. N., žveplenokisli amoniak-solfato ammonico, apneni cianamid-calcio-cianamide, superfosfat-perfosfato itd.). Vsaj vsak 4. mesec naj kup prevrže in med letom se bo izdelal dober kompost, ki bo precej primerno nadomestilo za hlevski gnoj.

Poleg gnojenja je v vrtu zelo važno in nujno priporočljivo, da razkužiš zemljo. S tem uničiš v zemlji ličinke majskega hrošča, strune, bramorje, razne gljive in ostali živalski mrčes. To opraviš z geodrinom, katerega raztrosiš na 10 m² po 100 gramov. Prah raztrosi po vrhu prekopane zemlje, preden napraviš gredice.

V aprilu sejemo na prosto vsakovrstno zelenjad: spinačo, peteršilj, korenček, vrtno ali solatno peso, radič in cikorijo, solato, čebulo, redkvice, blätvo, ohrovt (vrzote), glav-nato zelje itd., nato vse sorte graha, lečo in bob ter različne fižole. Od slednjih sta najbolj priporočljiva nizki »moncalm« in visoki »marconia«, ki rodita zelene stroke brez niti. V drugi polovici meseca bomo v zaščitene lege sejali jedilne bučke, kumarice in melone. Istočasno bomo iz tople grede presadili paradižnike, jajčevce-melancane in paprike. V mrzlo (ograjeno) gredo sejemo še paradižnike, paprike, melancane, glav-nato solato, novozelandsko — nemško — spinačo berivko, listnato in korenasto zeleno itd. Presajamo tudi šparglje, jagode, čebulček in še kaj.

Zelo važno opravilo je čiščenje plevela in redčenje pregostih setev ter zalivanje, ki naj se izvrši v zgodnjih jutranjih urah, če mogoče samo prestano vodo, to je tako, ki je bila v sodu na vrtu vsaj nekaj dni.

Cvetličarjeva opravila

Vrt mora biti že urejen! Lepotična drevesa in grmi morajo biti očiščeni, urejene morajo biti gredice in pasovi. Ta mesec začnajo cveteti dvoletne cvetlice, kot so: marjetice-bellis, mačehe-viola tricolor in spominčice-myosotis, cinerarije in druge. Pri cinerarijah navadno naletimo na listnate uši, katere uničimo s prgotovki iz tobačnega iz-

vlečka, kot so »nicol«, »nicosan« in »nicamon«. Uši tudi uničimo, če jih opravimo s »tiogammo«.

Pri menjavanju zemlje lončnicam razkužimo zemljo z »geodrinom« ali pa z »geogammo«, pognojimo pa s »perflor-om«. S slednjim gnojem lončnicam vsak drugi mesec. Za navadni cvetlični lonec zadostuje čajna žlička gnojila.

Ta mesec sadimo čebulice begonij (polno — in mnogocvetne sorte), razdelimo aspidi-stre in asparagus, v zaboječke pa sejemo astre, cinije, nageljne, klinčke, salvije, ageratum, asparagus, ciklame in več ali manj vse sorte cvetic. Na prosto sadimo čebulice mečev — gladijol, proti koncu meseca pa gomolje dalij-georgin, kan itd. — Ob uticah zasadimo slak, najbolje velikocvetni plavi ali pa tudi španski fižol v raznih barvah.

KLJUB VINSKI KRIZI — MNOGO NOVIH NASADOV

V tako imenovani Julijski krajini, to je na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini, so vinogradniki letos že nasadili vse polno trt. Pri belih sortah prevladuje tokajec in šele nato pride zelenec (verdue), pri črnih pa merlot. Te sorte rodijo prav dobro in dajo izborno vino, katerega tudi trg visoko ceni, saj tokajca danes ne dobiš izpod 140 lir za liter, merlota pa ne izpod 120,

Sportni pregled

ALI BO LETOS POBLET PREKANIL BELGIJCE?

Z nastopom pomladi so se športniki začeli zanimati za kolesarstvo. Najboljši evropski in hkrati svetovni kolesarji so že v polni moči in tako se v vseh več ali manj pomembnih dirkah bijejo hudi boji, čeprav je sezona še na začetku in čaka ne-trudne kolesarje osem-mesečni napor. Na sporedu so mnoge dirke, kakor »Tour de France«, svetovno prvenstvo, tekme za Desgrange-Colombov pokal itd. Največ uspehov je doslej imel Španec Miguel Poblet, zmagovalc dirke Milano-Torino in Milano-San Remo. Strokovnjaki sodijo, da bo hitri Španec najresnejši nasprotnik Belgijcev, ki imajo že dve leti odločilno besedo v vsaki dirki. Kot je znano, je Poblet najhitrejši v sprintu in mu v tem najbrž ne bo kos niti Van Stenbergen. Španec ima to dobro lastnost, da je vedno v polni moči in da je tudi dober plezalec. Škoda je le, da nima ob strani dobrih kolesarjev, ki bi mu pomagali v večjih in daljših dirkah.

Kljub grožnji, ki jo predstavlja Poblet, mislijo letos Belgijci, da bodo mogli nadaljevati svojo zmago-slavno pot. Najizrazitejša predstavnika Belgije sta De Bruyne, lanski zmagovalc Desgrange-Colombovega pokala, ter Van Looy, ki je letos prav posebno pri moči. Toda tudi drugi belgijski kolesarji ne zaostajajo mnogo za njima. Ti so: Van Stenbergen, Derycke, Noyelle, Kerkove, Brankart, Schepens, Adriaenssens, Planckaert in Keteleer. Njihovi najresnejši nasprotniki bodo letos Francozi, ki računajo posebno na mladega Anquetila, zmagovalca dirke Pariz-Nica.

Toda tudi »Luison national«, oziroma Bobet je v polni moči, ker misli letos osvojiti dirko po Italiji. Francija pa se bo poslužila tudi ostalih odličnih kolesarjev, da prekriža račune sosedom. Tako bomo v nadaljnjih dirkah gotovo srečali imena, kot so: Geminiani, Darrigade, Forestier, Bouvet, Bauvin, Dotto in Dupont. Italijani nas bodo letos najbrž razočarali, saj so bili že doslej hudo poraženi na vseh dirkah. Mladi kolesarji se niso še izpopolnili; odsotnost Magnija, ki je prenehal tekmovali, ter Coppia, ki se je resno poškodoval, pa bo prizadela ita-

medtem ko je za vse ostale sorte prav malo zanimanja. Vino imenovanih vrst se lahko proda. Da bi vsa dežela lahko krila vse potrebe, bi potrebovala še okoli 500.000 hl novega pridelka. — Navadnim sortam dela preveliko konkurenco vino iz Benečij, katerega prodajajo izpod 50 lir za liter.

VINOGRADA NE GNOJI Z GNOJNICO

četudi bi s tem dosegel večji pridelek grozdja, ki bi pa bilo ohlapno in le malo sladko, trta pa bi v kratkem propadla.

V vinograd ne sadi krompirja kakor tudi ne krmne pese. Vinograd naj bo po možnosti čist, tu naj raste samo trta; izjemoma lahko sadiš med vrste trt nekoliko nizkega fižola in druge zelenjadi, katero pobereš pred av-gustom.

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

lijanskim navijačem marsikatero razočaranje. Res je sicer, da te poraze ne smemo vzeti posebno resno, ker bo večina tekmovalcev v polni moči šele za časa dirke po Italiji. Italijani letos resno upajo na mladega Baldinija, ki se je v nedeljo na dirki po Kalabriji častno izkazal, čeprav je na cilj prvi dospel Nencini. Tudi Moser, Coletto in Defilippis so se do sedaj še kar dobro odrezali. Monti, Fornara, Astrua pa pridejo v poštev za poznejše dirke. Zanimivo je, da najdemo letos na prvih mestih tudi Angleža Robinsona in Irca Elliota, ki pripadata državam, kjer ne gojijo kolesarstva. Tudi Švicar Hugo Koblet se je letos porinil v ospredje in se misli resno postaviti. Dovolj prilik bo imel, toda konkurenca je letos posebno velika.

ALI BO SMISLOV NOV SVETOVNI PRVAK?

Več dni se v Moskvi bije dolgo pričakovani šahovski dvoboj med svetovnim prvakom Rusom Botvinikom in 36-letnim velemojstrom Smislovom. Svetovna šahovska zveza FIDE prireja vsaka tri leta več konskih in medkonskih turnirjev ter končno še finalni turnir kandidatov, iz katerega izide velemojster, ki se nato sreča s svetovnim prvakom. Smislov je zmagal lani v Amsterdamu s 1,5 točko pred Keresom, zato se bo letos pomeril v 24 partijah z Botvinikom. Rus, ki je »posebno mir«, je nabral precej pomembnih uspehov in zaradi tega upa, da mu bo uspelo doseči z Botvinikom 12,5 točke, kar mu zadostuje, da postane novi svetovni prvak. Botvinik pa je le redko nastopal, zato je to srečanje njegov tretji dvoboj za prvenstvo v zadnjih šestih letih. Naslov je branil proti Brönsteinu in enkrat proti Smislovu. Obakrat se je svetovni prvak rešil in tako ohranil naslov z neodločenim izidom 12:12. Nasprotnika sta se že srečala na Aljehinovem spominskem turnirju in sta skupno delila prvo mesto.

Smislov in Botvinik sta igrala že osem partij in sedanje stanje je 4,5:3,5 v korist prvega.

SPORT PO SVETU

Avtomobilizem — Na 12-urni dirki po Sebringu sta avtomobila znamke Maserati osvojila prvo (Fazio-Behra) in drugo (Moss-Schell) mesto.

Nogomet — V izločilni tekmi za svetovno prvenstvo je Francija v nedeljo tesno porazila Portugalsko. Italija je pa v Wiesbadenu v povratni tekmi ponovno odpravila vojaško reprezentanco ZDA s 4:1.

9

Za
naše

n a i m l a i š e

N a d i v j e m

z a p a d u

KORAK ZA KORAKOM SE LAKOTNIK
PREIŠHOVAL DNO RAZPOKE....OBCUTEK IMAM, DA TUD ŠE
NI STOPALA ČLOVEŠKA
NOGA...KAZ SE TO? STRELI?
TOREJ NISEM SAM
V TEŽ DIVJINI?STRELJANJE JE PONEHALO...UPAM,
DA ŠO ODELI...NE BI SE RAD SRE-
ČAL S KAKO TOLPO TAKOLE NEO-
BOROŽEN...KAZ PA PLAVA TAMLE?KLOBUK? ŽIGAV NEKI JE? DA
ME NI ŠE KDO PREHITEL?...IN
STRELI?...OPREZEN MORAM
BITI, V BLIŽINI ZLATA POSTANE
ŽIVLJENJE POCENI......ŠE OPREZNEJE KOT PREŠ
SE JE LAKOTNIK PLAZIL PO
VEDNO OZSEM DNU.GLEJ NO, KAZ DA
TI BINGLAŠ TU IN
STRASHI POŠTENE
LJUDI!S TEŽAVO JE LAKOTNIK SNEL
ZVITOREPCA IZ STREMENA
IN GA PRIŠEL MOČITIMRZLA VODA JE OPRAVILA SVOJE.
AHHH, KJE SEM?...UH, MOJA GLAVA!LAKOTNIK? "NO, NO, KAZ ME
PA GLEDAŠ, KOT
BI BIL DUH? ŠAJ
SMO VENDAR ZMENJENI, DA
SE TU NEKJE DOBIMO POVEŠ
RAŠI, KAZ TE SE PIZILO, DA SI
SKOČIL V PRIPAD!"PSSST! VSE TI BOM
RAZLOŽIL LE ZDAŠ
BODI TIHO, DA NA
JU NE SLIŠI ČRNI
KAVROZ!ČRNI KAVROZ?
O NZEM SEM
SLIŠAL GOVORITI!
KAZ PA IMAS Z
NIM? SI MU
ORIEKO UKRADEJ?UKRADEL? KJE PA...ON SAM
ME JE VTAKNIL VANJO
POSLUŠAJ...NO, IN ZDAŠ MISLI, DA SEM
MRTEV IN BO DVIGNIL NAGRA-
DO NA MOJO GLAVO, TODA
MIDVA MU BOVA PREKRIZA-
LA RAČUNE!...

KRIŽPOTA ljubezni

6

»Jutri zgodaj. Gospod Sanders pride pome z avtom. Tako bom vsaj videla kos dežele, ki je še ne poznam.« Govorila sta prijazno in o vsem mogočem, toda nič takega, kar bi se tikalo njiju dveh. Ali si res nimata ničesar več povedati? Ali se bo res zgodilo, kar je Ina bolj površno povedala? Ali je njuna ljubezen ugasnila?

Pri vsem tem sta pa čutila z bolešno gotovostjo, da se nikdar še nista tako globoko ljubila kot ob tej uri, ko si stojita skoro kot tujca naproti. —

Ko je naslednje jutro prišel Sanders z avtom, je Rudi spremljal ženo do vozila. Zahvalil se je, da je ženo povabil v goste. Ko je Sanders pogledal Rudija, se je uveril, da ni pravilno sklepal. Na obrazu se je Rudiju bralo, kako ga je strah, da ne bi zgubil ženinega srca. Najraje bi bil rekel: »Nikar ne hodi! Ostani pri meni!« Toda tega ni izrekel.

Ina je prekinila mučno poslavljanje. »Ali se odpeljemo, sicer bo pretoplo.«

»Prav«, je odvrnil Pino in je ponudil Rudiju roko. »Upam, da vas bom kmalu lahko videl pri nas na oddihu.« Oba sta vedela, da so to le besede vljudnosti in ne resnične želje.

Rudi se je priklonil, kot da se zahvaljuje za vabilo, odgovoril ni pa nič.

»Na svidenje, Rudi«, je zaklicala Ina in stegnila roko. On jo je vroče poljubil na roko, potem se je naglo sklonil in jo poljubil še na ustna. »Dobro se imej, pa tudi nam malo misli«, je pozdravil. Ina se je v zadregi smehljala, Rudi se je pa še enkrat obrnil do igralca: »Zaupam Vam najdražje, kar imam, gospod Sanders. Prosim, da dobro pazite nanjo!«

Umetnik ga je čudno pogledal. »Čemu jo pa pošiljaš od sebe?« je pomislil. Na glas je pa spregovoril: »Upam, da se bo gospa prav dobro počutila pri nas«, in je stopil v avto. Motor je zaropotal. Rudi je še opazil drobno Inino roko, ki je mahala v pozdrav, nato je vozilo zginilo za ovinkom.

Rudi je šel v svojo delavnico. Toda kdor bi ga danes opazoval, bi se čudil. Sedel je v kotu in se ni lotil dela. Strmel je predse. Razmišljal je, kako je mogoče, da človek spozna nekaj, ko je že prepozno.

Ina in Pino sta medtem drčala skozi poletni popoldan. Nekajkrat je moral ustaviti, ker se je Ina zahotelo poljskih cvetic ali žitnega klasa, kar je vse lepo povila v šopek.

TEDENSKI KOLEDARČEK

31. marca, nedelja: Modest
1. aprila, ponedeljek: Hugon
2. aprila, torek: Francišek
3. aprila, sreda: Rihard
4. aprila, četrtek: Izidor Sev.
5. aprila, petek: Vincencij
6. aprila, sobota: Sikst I., p.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 27. marca 1957 si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	625—629 lir
avstrijski šiling	24—24,50 lir
100 dinarjev	83—88 lir
100 francoskih frankov	153—157 lir
funt šterling	1650—1690 lir
nemško marko	145,50—146,50 lir
pesos	14—16 lir
švicarski frank	147—148 lir
zlato	710—712 lir
napoleon	4900—5000 lir

RADIO TRST A

Nedelja: 31. marca, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše — Srečka Artač: »Milena in njeni prijatelji«; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Beethoven: Koncert št. 5 v Es-Duru; 20.30 Francesco Cilea: »Adriana Lecouvreur«, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 1. aprila, ob: 12.00 Življenje in svet; 12.55 Vokalni kvintet; 18.00 Liszt: Tri madžarske rapsodije; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.15 Velika dela slavni mojstrov; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Torek, 2. aprila, ob: 12.00 Sredozemske države in dežele; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Vaughan Williams: Koncert za dva klavirja in orkester; 18.27 Zenski vokalni kvartet »Večernica«; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Fran Govekar: »Deseti brat«, drama v 5 dejanjih.

Sreda, 3. aprila, ob: 12.00 Italijanske žene; 13.30

Kleinsinger: Orkestralna pravljica; 18.30 Pisani balončki, tednik za najmlajše; 18.40 Smetana: Odlomki iz opere »Prodana nevesta«; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Postna razmišljanja; 22.15 Rimsky-Korsakov: Sheherazade, simf. suita.

Četrtek, 4. aprila, ob: 12.00 Iz živalskega sveta; 13.30 Madžarska fantazija; 19.15 Sola in dom; 21.00 Dramatizirana zgodba — E. Mörrike-D. Pertot: »Potovanje Mozarta v Prago«; 22.00 Italijansko povojno gledališče.

Petek, 5. aprila, ob: 12.00 O vitaminih; 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Postna razmišljanja.

Sobota, 6. aprila, ob: 12.00 Življenja in usode; 13.50 Lepe operne arije; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 17.00 Schumann: Španske pesmi; 18.30 Glasba za naše malčke; 19.15 Srečanje s poslušalkami; 20.30 Dunajska glasba — Veliki orkester Imperial; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 Elgar: Gerontiusove sanje — kantata za solo, zbor in orkester; 22.45 Večerni ples.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 358: Rad bi si doma napravil cementne oporne stebre za vinograd. Nimam na razpolago nobenega izvežbanega mojstra, ki bi mi pomagal. Prosim za nasvet!

Odgovor: Taki cementni stebri so dveh vrst: sredniki za sredino trt in krajniki ali končniki na koncih vrst. Krajniki so navadno debelejši in za 1/2 m daljši. Debelost srednikov je navadno 6 × 12 cm, krajnikov pa 9 × 16 cm. Pri tem uporabljamo oblikovalnike - modele iz lesenih deščic, katere obdamo v notranjosti s papirjem (lahko bi jih namazali tudi z mastjo). Za zmes potrebujemo 2/3 peska in 1/3 cementa ali 3/4 peska in 1/4 hitro delujočega cementa ter vodo. Na dno oblikovalnika vnesemo tanko plast cementne zmesi, vrhu katere nategnemo dve vzporedni žici, ki sta zvezani skupaj z drugimi vodoravnimi žicami. Oblikovalnik potem napolnimo s cementno zmesjo in dobro stoptamo, na vrhu pa zgladimo. Ne smete pozabiti na 2 ali 3 luknje, skozi katere boste kasneje nategnili žico. Tako napravljene stebri ostanejo v oblikovalniku dva dni, nato jih vzamemo iz oblikovalnika in sušimo v senci. Končno jim s cementom izgledimo še površino.

Vprašanje št. 359: Že pred 20 leti sem vsadil dve

hruški, a do danes še nista cveteli. Kaj naj napravim, da jima pomagam? (Ovčja vas).

Odgovor: Kakšne sorte sta hruški? Ali nista mogoče tepki, ki v splošnem začenjajo zelo pozno roditi? Na kakšni podlagi sta hruški cepljeni? Na divjaku cepljena, to je na hruški iz semena, začenjajo drevesa roditi mnogo pozneje, kot pa če so cepljena na kutini. Vendar je 20 let nekoliko predolga doba. Mogoče jima gnojite z obilnim hlevskim gnojem, oziroma gnojnico in zato ne moreta pognati rodnega lesa! Na vsak način opustite gnojenje s hlevskim gnojem, z gnojnico in z umetnim gnojilom, ki vsebuje dušik. Gnojite jima samo z domačim pepelom ali pa superfosfatom (perfosfatom) in kalijevo soljo (sale potassico). Svetujemo Vam, da navzgor rastoče veje nekoliko pripognete: privežite jih na deblo s srobotom ali divjo trto. Drugo leto bodo take veje gotovo rodile.

Vprašanje št. 360: Ali bi še bil čas za navrhno gnojenje pšenice?

Odgovor: Ozimna pšenica se sedaj že stebli in zato bi tako gnojenje ne koristilo za tvorbo zrnja, temveč bi samo podpiralo razvoj slame. S solitri gnojimo ozimni pšenici januarja meseca, najpozneje pa do srede marca.

OPOZORILO KMETOVALCEM

Kmetijsko nadzorništvo v Gorici sporoča, da kmetovalci lahko že vlagajo prošnje za državni prispevek pri nakupu izbranih vrst perutnine. Prispevek znaša 50, 300 in 500 lir na glavo, kar je odvisno od starosti kupljene živali. Država prispeva le za naslednje vrste: New-Hampshire, White, Rock, Livornese, Rhode, Island, Sussex. Vlada obenem prispeva tudi za nakup naprav, ki jih kmetovalci potrebujejo za rejo perutnine. Prispevek znaša od 30 do 50 odstotkov kupne cene.

Za nakup perutnine je treba do 15. aprila vložiti prošnje pri Kmetijskem nadzorništvu. Za naprave pa zapade rok 30. aprila. Prošnjo napišete na obrazcu, ki ga dobiš na nadzorništvu.

MALI OGLAS

Naprodaj je majhno posestvo med Krminom in Koprivo. Nahaja se vse okrog kmečke hiše v dobrem stanju. Cena je ugodna. Za pojasnila se obrnite na Upravo Novega lista v Gorici.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Pa Rudi? jo je sunkoma prešinilo. Ta je tam daleč. Zakaj pa jo je pustil od sebe? Zdaj hoče uživati sončni dan in ne bo mislila nanj.

Pred samotno gostilno sta se spet ustavila. »Ali naj kaj pri-grizneva, Ina?«

»Da, da, saj sem res lačna«, je živahno vzkliknila, kakor dekletce, ki se vsega veseli.

Sedela sta v senci visokih dreves. Vročine, ki je že nekaj dni mučila ljudi in živino in ki je tako prepekla zemljo, da je kar zevala, nista niti občutila. Slastno je dišalo sveže mleko in domači kruh z maslom.

Ina je bila vesela in skoro prešerna. Zabavala se je s psom in tremi mačicami, ki so se dobrikale okrog njenih nog.

»Se odpeljeva?« je vprašala v zadregi. »Oprostite, da se tu igram in Vas zadržujem.«

»Oh, nikar, gospa Ina, sedaj lahko počenjate, kar Vam dela veselje.«

»Veselje?« je ponovila zamišljeno. »Vse, vse me razveseli, samo da bi ne bila primorana biti tako sama.«

»Ne boste več sami«, je zašepetal. »Saj boste v družbi!«

Njena lica so zažarela. Vzela je torbico in cvetice: »Kar pojdiva, Pino!«

Vstal je. »Rad, Ina!« Vozila sta mimo cvetočih njiv, skozi temni, hladni gozd in po obronkih vinskih gričev. Ina se je srečna ozirala po lepi naravi in vzklikala: »Kako je vse sončno, krasno.«

»Rad imam to pokrajino. Zato sem tudi kupil posestvo. Ne vleče me več v svet. Ves srečen sem, kadar morem za nekaj tednov kmetovati in preneham biti meščan. To me poživi, Ina.«

»Prav rada Vam verjamem, toda...« »Toda?« je vprašal, ko se je obotavljala z besedo.

Pogledala ga je, kakor da se hoče oprostiti, ker ni stavka dokončala.

Čemu ne poveste?« jo je silil, ko je še vedno molčala.

»Mislila sem, kako ste vse uredili in čemu sami uživajte svoj trud? Ali bi ne bilo lepše deliti veselje z ljubljenim bitjem? Ali nima potem življenje večje vrednosti?«

»Seveda, — sem prav istega mnenja kot Vi. Toda takega človeka še nisem našel.«

»Ni to Vaša krivda?«

»Ne verjamem. Ko sem bil še mlad, sem poskusil, kaj je ljubezen. Končala se je s smrtjo. Od tedaj mi ni več do tega. Vame se je naselila praznina, ki je ne more nič več izpolniti. Potem sem imel le bežne doživljaje. — Ali boste zato slabo mislili o meni?«

»Ne!« je naglo odvrnila in ga je toplo pogledala v oči. »Ne morem misliti slabo o Vas. Celo usmiljenje občutim. — Toda sedaj bodiva zopet vesela, da?«

»Bodiva!«

Zavila sta z glavne ceste v široko stransko dolino in zagledala visoko, veliko poslopje. Na balkonu se je pokazala ženska postava, ki je mahala z veliko helo ruto v pozdrav. Sanders je zaukal in vrgel kot prešeren fant klobuk v zrak.

»Prej sem se zlagal, ko sem rekel, da mi ni nič do žensk. Tisto tam gori ljubim, in toplo celó.«

Ina je ugledala, ko sta se ustavila pred glavnim vhodom, že postarano, a ljubeznivo gospo. Komaj je Pino ustavil motor, je že skočil h gospe in jo viharno objel.

»Pino, ti fant moj, hodi pameten«, se ga je smeje se otresala.

»Ah, zdaj ko si rekla fant moj, čutim da sem doma.«

Ina je tudi izstopila in stala v zadregi ob strani. Gospa ji je ponudila prijazno obe roki v pozdrav: »Ljuba gospa Brit, Pino mi je pisal, da bo pripeljal s seboj posebno ljubeznivega gosta. Včasih fant pretirava, sedaj pa vidim, da je imel prav.«

Ina se je čutila sproščeno: »Saj še ne veste, draga gospa, kdo je prišel z mano v hišo.«

(Nadaljevanje prihodnjt)